

COLLECTION BOCH

LE SOUFFLE DE PROMÉTHÉE

BOCH-COLLECTIE

DE ADEM VAN PROMETHEUS



**GUIDE DU VISITEUR
BEZOEKERSGIDS**

MUSÉE ROYAL DE MARIEMONT / KONINKLIJK MUSEUM VAN MARIEMONT

2010

Commissariat scientifique de l'exposition

Vanessa Bebronne, Ludovic Recchia

Conception et réalisation

Vanessa Bebronne

Service pédagogique du Musée royal de Mariemont

Rédaction

Vanessa Bebronne - Ludovic Recchia

Traduction

Philotrans, Translation Office

Relecture

Service pédagogique du Musée royal de Mariemont

Mise en page

Claudine Werquin-Lacroix

Photographies et traitement de l'image

Michel Lechien

Impression

Imprimerie Haÿez, Bruxelles

Crédits photographiques

Photographies, sauf mention contraire

© Musée royal de Mariemont et

© Keramis – Centre de la Céramique de la Communauté française de Belgique

Alain Breyer: p. 7 (8, 9, 12, 13, 16), 8, 10 (19, 22), 11, 18, 19, 22, 23, 24, 26 (74), 27, 28, 30, 31, 34, 35, 39.

Michel Lechien: p. 1, 3, 7 (3), 10 (23), 12, 15, 20, 26 (80), 38, 40, 42, 43, 44.

Documents d'archives: p. 4, 7 (11), 16, 32, 36.

© Musée royal de Mariemont (Belgium)

Dépôt légal: D/2010/0451/143

ISBN: 978-2-930469-37-9

Photos de couverture / Foto's cover

CHARLES CATTEAU (1880-1966)

Grand vase géométrique / Grote 'geometrische' vaas (p. 1)

1929-1930

Faïence / Faience

Collection S.R.I.W. / Collectie: S.R.I.W.

BART LENS (Lens °Ass architectes)

Kitchen Concept pour Obumex / Kitchen Concept voor Obumex (p. 4)

2006

Faïence / Faience

Collection privée / Privé collectie

KAREL JOHANNES HEEMSKERK (1849-1928)

1. Vase monumental / Monumentale vaas

1888

Faïence / Faience

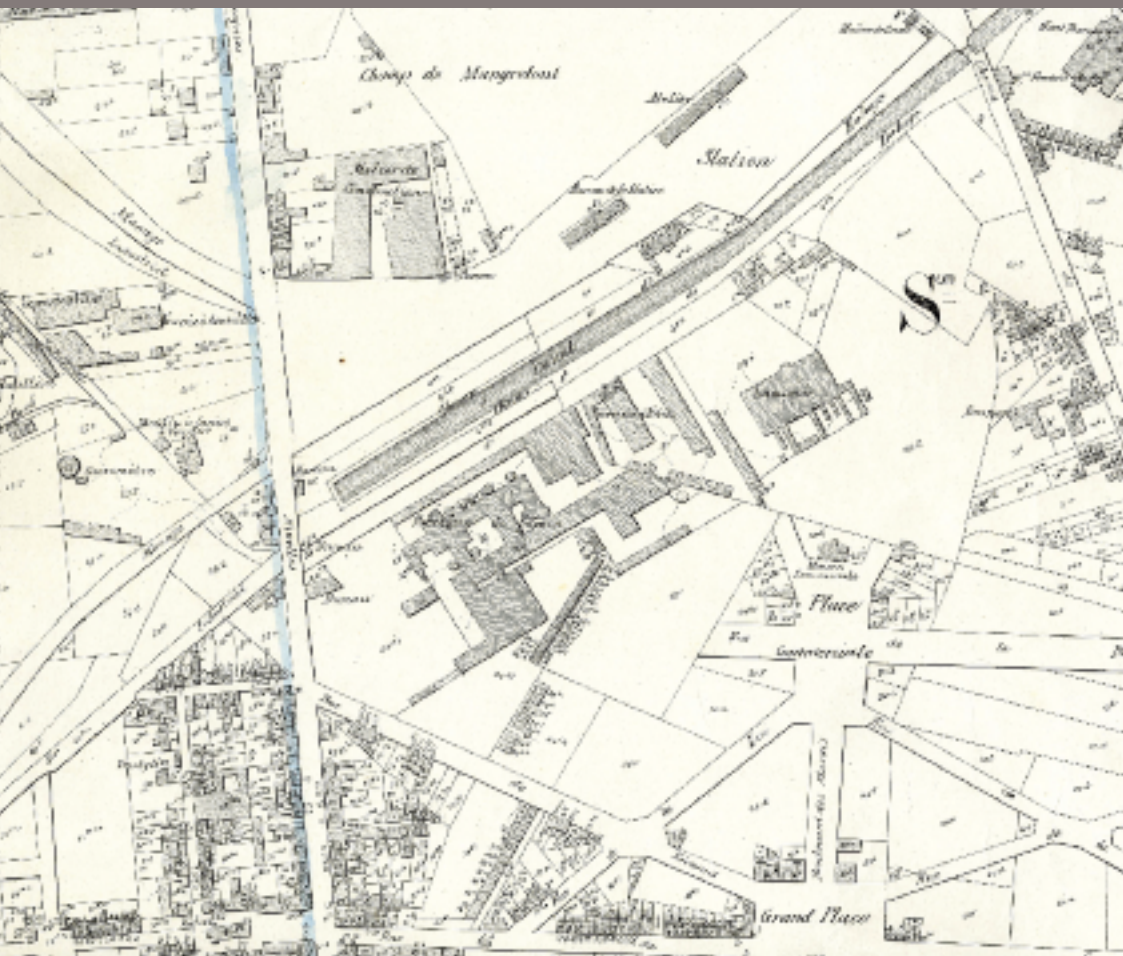
Collection Communauté française de Belgique /

Collectie: Franse Gemeenschap van België





Histoire et société
Geschiedenis en maatschappij



La faïencerie vers 1850, Plan Popp (1842-1879).

La manufacture Boch Keramis à La Louvière fut longtemps l'industrie belge la plus importante dans le secteur de la céramique. Elle est à l'origine de la Ville de La Louvière.

La manufacture est créée dans un contexte politique particulier qui voit la Belgique se séparer du Grand-duché de Luxembourg. Afin de ne pas perdre le marché belge qui absorbe alors toute la production de faïence luxembourgeoise, les Boch décident d'installer une antenne en Belgique. Le 12 mars 1841, Jean-François Boch et son fils Eugène accompagnent Jean-Baptiste Nothomb dans le Hainaut, province en plein essor industriel, riche en houille et déjà bien desservie par un réseau ferroviaire et fluvial. Leur choix s'arrête sur un hameau de Saint-Vaast le long de la chaussée reliant Mons à Bruxelles. En 1844, les premiers fours sont allumés. Le lieu sera d'emblée baptisé Keramis.

La Louvière n'est alors qu'une zone totalement agricole sur le territoire de la commune de Saint-Vaast. Vers 1840-50, les premières maisons ouvrières construites pour loger les premiers faïenciers luxembourgeois constituent le noyau de la cité actuelle. Les premiers migrants sont rejoints par des Hollandais vers 1870, puis, au XX^e siècle, par d'autres, de nationalités européennes (Pologne, Italie, Turquie...) et maghrébines. La ville s'est ainsi totalement construite sur une multiculturalité qui fait encore son caractère aujourd'hui.

L'histoire de cette entreprise est brièvement évoquée à travers cette galerie de portraits et quelques objets commémoratifs.

De fabriek Boch Keramis in La Louvière was lange tijd de grootste Belgische onderneming in de keramische sector. Zij leidde tot het ontstaan van de stad La Louvière.

De fabriek werd opgericht in een bijzondere politieke context, op het moment dat België zich afscheidde van het Groothertogdom Luxemburg. De familie Boch wilde de Belgische markt, die op dat moment de volledige productie van de Luxemburgse keramiek opsloopte, niet verliezen en besliste om een afdeling in België op te richten. Op 12 maart 1841 trekken Jean-François Boch en diens zoon Eugène met Jean-Baptiste Nothomb naar Henegouwen, dat als provincie in volle industriële groei is: het is rijk aan steenkool en beschikt over goede verbindingen per spoor en boot. Hun keuze valt op deze plek die onmiddellijk 'Keramis' wordt genoemd. In 1844 worden de eerste ovens aangestoken.

La Louvière is op dat moment een louter landbouwkundige zone op het grondgebied van de gemeente Saint-Vaast. Rond 1840-50 werden de eerste arbeiderswoningen gebouwd om de eerste Luxemburgse plateelbakkers onderdak te bieden – het werd de kern van de huidige binnenstad. Omstreeks 1870 kwamen Hollanders de eerste migranten vervoegen; later, in de XX^{ste} eeuw, kwamen er ook andere Europese nationaliteiten bij (Polen, Italianen, Turken...) en Maghrebijnen. Zo werd de stad volledig gebouwd op een multiculturele samenleving die haar vandaag nog altijd kenmerkt.

De geschiedenis van dit bedrijf wordt kort geschetst door middel van deze portretgalerij en enkele typische voorwerpen.

KAREL JOHANNES HEEMSKERK (1849-1928)

1. Vase monumental / Monumentale vaas

1888

Faïence / Faience

Collection Communauté française de Belgique /

Collectie: Franse Gemeenschap van België

2. Service *Perdrix* / Tafelservies zgn. *Perdrix*

Circa 1880

Faïence / Faience

Collection Keramis / Keramis collectie

RAYMOND-HENRI CHEVALLIER (1900-1959)

3. Assiette commémorative pour l'inauguration du four-tunnel n° 4 / Gedenkbord voor de opening van de tunneloven nr. 4

1949

Faïence / Faience

Collection privée (dépôt) / Privé collectie (bewaargeving)

RAYMOND-HENRI CHEVALLIER (1900-1959)

4. Vase / Vaas

Circa 1950

Faïence / Faience

Collection privée / Privé collectie

5. Louve / Wolvin

circa 1960

Faïence / Faience

Collection Communauté française de Belgique /

Collectie: Franse Gemeenschap van België

6. Photographies anciennes / Oude foto's

Portraits de groupe / Groepsportretten

Circa 1900

ERNEST TONDEUR (1865-1933) décorateur / decorateur

7. Portrait / Portret

1902

Huile sur toile / Olieverf op doek

ERNEST TONDEUR (1865-1933) décorateur / decorateur

8. Quatre plats muraux / Vier wandplaten

Fin 19^e - début 20^e siècle / Eind 19^{de} - begin 20^e eeuw

Faïence fine / Fijn faience

Collection Communauté française de Belgique et

collection Keramis / Collectie: Franse Gemeens-

chap van België en Keramis collectie

ARNOLD LÉONARD DE MOL (1834-?)

9. Plat mural au portrait de hiercheuse / Wandplaat met portret van de hiercheuse (vrouw die in de mijnen werkte)

1889

Faïence fine / Fijn faience

Collection Communauté française de Belgique /

Collectie: Franse Gemeenschap van België

VÉRONIQUE VERCHEVAL

10. Huit photographies des travailleurs de Boch / Acht foto's van werkers van bij Boch

2009

11. Photographie ancienne / Oude foto

Portraits de groupe / Groepsportretten

1987

12. Plaque ornementale / Decoratieve schotel

1930

Faïence / Faience

Collection S.R.I.W. / Collectie: S.R.I.W.

13. Plaque murale du centenaire de la Ville de La Louvière / Wandschotel voor het honderdjarig bestaan van de stad La Louvière

1969

Faïence fine / Fijn faience

Collection Communauté française de Belgique /

Collectie: Franse Gemeenschap van België

THÉO VAN RYSELBERGHE (1862-1926)

14. Assiette du cinquantenaire de Keramis / Bord van het vijftigjarig bestaan van Keramis

1891

Faïence fine / Fijn faience

Collection Keramis / Keramis collectie

15. Assiette de l'exposition de Bruxelles de 1897 / Bord voor de tentoonstelling van Brussel in 1897



3



8



9



13



16

Faïence fine / Fijn faience
Collection Keramis / Keramis collectie

CHARLES CATTEAU (1880-1966)

16. Assiette commémorative pour le centenaire de la faïencerie de Keramis / Bord ontworpen voor het honderd-jarig bestaan van de faïencerie Keramis

1941

Faïence / Faience

Collection S.R.I.W. / Collectie: S.R.I.W.



11

ERNEST D'HOSSCHE (1912-1978)

17. Assiette murale / Wandbord

Circa 1945-1947

Faïence / Faience

Collection S.R.I.W. / Collectie: S.R.I.W.

12



18. Assiette commémorative du jour inaugural du four-tunnel n° 5 / Bord ontworpen voor de opening van de tunneloven nr. 5

21 janvier 1955

Faïence / Faience

Collection S.R.I.W. / Collectie: S.R.I.W.

Article de fantaisie
Fantasiartikel



21

Dès le départ, à côté de la vaisselle de table courante produite au kilo, Boch Keramis crée des objets luxueux regroupés dans la catégorie des «articles de fantaisie».

Les premiers «grès fins», élaborés dès les premières années, paraissent à nos yeux assez insolites. Fabriqués à partir de grès de pâte homogène ou marbrée, ils s'inscrivent dans la tradition rhénane dont celle des hanaps (coupe) médiévaux tout en se rapprochant parfois de certaines créations anglaises (Wedgwood). Ils sont richement décorés de motifs naturalistes en relief. On les range ici parmi les «articles de fantaisie», expression qui désigne donc une gamme à part. Cette expression, consacrée dans toutes les entreprises, désigne des articles appréciés d'abord pour leurs qualités décoratives.

Avec l'arrivée de peintres décorateurs hollandais vers 1870, une division s'opère entre les décors peints et les décors imprimés meilleur marché. Outre des grands vases peints à la main, ces peintres décorent des petits objets comme cette vache ou ce perroquet, typique du registre de la *fantaisie*.

Les «articles de fantaisie» du XIX^e siècle sont à l'origine des produits considérés comme artistiques, sortant des «ateliers d'arts» de l'entreprise, laboratoires créatifs dirigés par les «maîtres» ou «céramistes d'art» talentueux. L'article de luxe du XIX^e siècle se démocratise fortement après 1945. En 1950, la gamme «Keralux» entend proposer une vaisselle luxueuse accessible à toutes les bourses.

Naast alledaags vaatwerk dat met de kilo wordt geproduceerd, creëert Boch Keramis van bij het begin luxueuze objecten die worden ondergebracht in de categorie 'fantasieobjecten'.

Het eerste 'fijne aardewerk', uitgewerkt vanaf de eerste jaren, lijkt in onze ogen nogal overdadig. Het werd gemaakt met homogeen of gemarmerd zanddeeg en behoort tot de Rijnlandse traditie, waaronder die van de middeleeuwse drinkknappen (bekers) die soms veel weg hebben van bepaalde Engelse creaties (Wedgwood). De artikelen zijn rijkelijk versierd met naturalistische motieven in reliëf. We klasseren ze hier bij de 'fantasieobjecten', een uitdrukking waarmee dus een apart gamma wordt bedoeld. Deze uitdrukking, die in alle bedrijven werd gehandhaafd, staat voor producten die eerst en vooral worden geapprecieerd voor hun decoratieve kwaliteiten.

Met de aankomst van Hollandse schilders omstreeks 1870 komt er een splitsing tussen de geschilderde decors en de goedkopere gedrukte decors. Naast de grote handgeschilderde vazen, versieren deze schilders kleine voorwerpen zoals deze koe of papegaai, typische voorwerpen uit het fantasieregister.

De 'fantasieobjecten' van de XIX^e eeuw worden oorspronkelijk gezien als artistiek, afkomstig uit de 'kunstateliers' van de fabriek, creatieve laboratoria geleid door 'meesters' of getalenteerde 'kunstpottenbakkers'. Het luxe-artikel uit de XIX^e eeuw wordt sterk gepopulariseerd na 1945. In 1950 stelt het gamma 'Keralux' luxueus vaatwerk voor dat binnen alle budgetten past.

ALEXANDRE CHARPENTIER (1856-1909)

**19. Plaque au profil de Victor Boch
Plaque commémorative du 06/09/1895 /
Plaat met silhouet van Victor Boch Gedenk-
teken van 06/09/1895**

1895

Grès / Zandsteen

Collection Communauté française de Belgique /
Collectie: Franse Gemeenschap van België



19

**20. Vase à anses florales / Vaas met
bebloemd handvat**

Circa 1844-1870

Grès fin / Fijn zandsteen

Collection Musée royal de Mariemont / Collectie:
Koninklijk museum van Mariemont

**21. Cachet d'un beurrier / Stempel van een
boterpot**

Circa 1844-1870

Grès fin / Fijn zandsteen

Collection Musée royal de Mariemont / Collectie:
Koninklijk museum van Mariemont



22

22. Tabatière / Tabaksdoos

Circa 1844-1870

Grès fin /

Collection Keramis / Keramis collectie

23. Putto et faune / Putti en fauna

Circa 1844-1870

Grès fin / Fijn zandsteen

Collection privée (dépôt) / Privé collectie (bewaar-
geving)

24. Aiguière / Schenkkkan

Circa 1844-1870

Grès fin / Fijn zandsteen

Collection privée / Privé collectie

25. Tasse et théière / Kopje en theekan

Circa 1844-1870

Grès fin / Fijn zandsteen

Collection privée / Privé collectie

26. Vase / Vaas

Circa 1844-1870

Grès / Zandsteen

Collection Communauté française de Belgique /
Collectie: Franse Gemeenschap van België



23





Une entreprise comme Boch Keramis s'est dotée au fil du temps de la meilleure technologie pour améliorer la qualité et innover sans cesse.

Comme de très nombreuses faïenceries dans le monde, Boch Keramis prend son essor grâce à la mise au point de la faïence fine feldspathique, recette idéale pour produire de la vaisselle de table blanche à moindre coût.

Pour préparer ses différentes pâtes de faïence, Boch se dote d'un moulin d'où sort soit la pâte liquide (barbotine) pour le coulage de formes complexes, soit des galettes de terre pour le calibrage de formes simples (assiettes, plats...). La mise au point du coulage contribue à l'entrée de la céramique de manufacture dans l'ère industrielle. Une fois la forme de l'objet obtenue, plusieurs cuissons sont nécessaires. La première à 1250°C permet d'obtenir le biscuit. Vient ensuite l'émaillage, anciennement par trempage, ensuite au pistolet, puis une seconde cuisson à environ 1160° C qui fixe l'émail. Le décor est soit peint sur le biscuit et cuit avec l'émail, soit il est appliqué sur l'émail et cuit à 800-850°C.

La décoration peut être manuelle (peinture), mécanisée ou les deux à la fois. C'est la technique du transfert sur faïence qui est la plus répandue chez Boch Keramis. On pratique la taille douce sur plaque de cuivre pour reproduire ces décors par impression sur papier. En 1881, Boch se dote d'un atelier de galvanoplastie permettant de reproduire ces plaques de cuivre qui s'usent progressivement au fil des impressions.

En 1892, la lithographie (impression sur pierre) fait son apparition. Elle nécessite des encres et des papiers spéciaux (papier de soie). Au départ, la trichromie est la plus répandue. Avec l'amélioration des techniques d'imprimerie et l'apparition des rotatives (rouleau en inoxydable), la production de vignettes est largement facilitée. La mise au point de la sérigraphie va rendre obsolètes les précédentes techniques. Enfin, l'aérogographie est beaucoup utilisée chez Boch au XX^e siècle. La couleur est alors pulvérisée en utilisant des masques en étain adaptés.

Een bedrijf als Boch Keramis heeft zich doorheen de jaren uitgerust met de beste technologie om de kwaliteit te verbeteren en voortdurend te innoveren.

Zoals erg veel aardewerkfabrieken wereldwijd kon Boch Keramis een hoge vlucht nemen dankzij de ontwikkeling van veldspathoudend fijn aardewerk, een ideaal recept om tafelvaatwerk te maken tegen de laagste prijs.

Om zijn verschillende aardewerkdegen voor te bereiden, gebruikt Boch een molen waaruit ofwel het vloeibaar deeg komt (gietklei) voor het gieten van complexe vormen, ofwel platte koeken in aarde voor het kalibreren van eenvoudige vormen (borden, schotels...). De ontwikkeling van het gieten draagt bij tot de intrede van in de fabriek vervaardigde keramiek in het industriële tijdperk. Zodra de vorm van het object is bereikt, moet het verschillende keren worden gebakken. Met de eerste bakbeurt aan 1250°C wordt het biscuit gevormd. Daarna komt het emalleersel, wat eerst via inweking gebeurde en daarna met het pistool, gevolgd door een tweede bakbeurt op ongeveer 1160°C die het email fixeert. Het decor wordt ofwel geverfd op het biscuit en dan meegebakken met het email, ofwel aangebracht op het email en gebakken op 800-850°C.

De decoratie kan handmatig zijn (verf), mechanisch of allebei tegelijk. De transfertechniek op aardewerk is de meest gangbare methode bij Boch. Diepdruk wordt op koperen platen toegepast om deze decors te reproduceren op papieren drukwerk. In 1881 wordt de Boch-fabriek uitgerust met een atelier van galvanoplastiek. Hier-door was het mogelijk om de koperen platen, die geleidelijk aan verslijten tijdens het drukken, te reproduceren.

In 1892 komt de lithografie (steendruk) tot stand. Hiervoor zijn speciale inkten en papieren (zijdepapier) nodig. In het begin werd de driekleurendruk het meest gebruikt. Met de verbetering van de druktechnieken en de opkomst van de rotatiedruk (roestvaste rol), wordt de productie van vignettes een heel stuk makkelijker. Na de ontwikkeling van de zeefdruk geraken de vorige technieken in onbruik. In de XX^{ste} eeuw tenslotte wordt bij Boch de airbrush vaak gebruikt. Hierbij wordt de kleur gespoten via aangepaste tinnen maskers.

27. Rapport d'activité / Jaarverslag

1901

Collection Keramis / Keramis collectie

28. Livre de fournitures des ateliers de décorations / Leveringsboek van de decoratie-ateliers

1951

Collection Keramis

29. Acquisition de la faïencerie de Tournai / Aankoop uit de faïencerie van Doornik

1931-1933

Collection Keramis / Keramis collectie

30. Fournitures du Moulin / Gereedschap voor de plaats zgn. le Moulin

1901

Collection Keramis / Keramis collectie

31. Livre de recettes de A. Dasselborne / Receptenboek van A. Dasselborne

1865

Collection Keramis / Keramis collectie

32. Carnet de réprimandes / Boekje met berispingen

1974

Collection Keramis / Keramis collectie

33. Vase. Décor par chromolithographie / Vaas. Decor uitgevoerd met kleuren-steen-drukprocédée (chromolithographie)

Circa 1900-1910

Collection S.R.I.W. / Collectie: S.R.I.W.

34. Pochoir en étain pour le décor *Copenhague* / Tinnen sjabloon voor het *Copenhague* decor

Collection Keramis / Keramis collectie

35. Assiette avec essais de couleurs / Bord met proeven voor kleuren

Collection Keramis / Keramis collectie

36. Décalcomanies / Overdrukken

Collection Keramis / Keramis collectie

CHARLES CATTEAU (1880-1966)

37. Vase en grès décoré à la main / Met de

hand gedecoreerde vaas uit zandsteen

Circa 1930-1935.

Collection S.R.I.W. / Collectie: S.R.I.W.

38. Rouleau d'imprimerie en inox / Drukkersrolletje uit inox

Collection Keramis / Keramis collectie

39. Gravure / Gravure

Collection Keramis / Keramis collectie

40. Plaque de cuivre / Coperen plaat

Collection Keramis / Keramis collectie

41. Tasse égyptienne au décor imprimé / Egyptisch kopje met afgedrukt decor

1910

Faïence fine

Collection privé (dépôt)

42. Modèles et moules de fabrication / Modellen en gietvormen

Collection Keramis / Keramis collectie

CHARLES CATTEAU (1880-1966)

43. Vase commémoratif pour le centenaire de la faïencerie / Vaas ontworpen voor het honderd-jarig bestaan van de faïencerie

1941

Grès / Zandsteen

Collection privé (dépôt) / Privé collectie (bewaargerving)

44. Pichet «L'art architectural» / Karafje zgn. 'L'art architectural'

Circa 1900

Faïence / Faïence

Collection privé (dépôt) / Privé collectie (bewaargerving)

45. Bol / Kom

Circa 1860-64

Faïence / Faïence

Collection Musée royal de Mariemont, Donation Geoffroy de Beaufort / Collectie: Koninklijk Museum van Mariemont, Schenking van Geoffroy de Beaufort

46. Bol / Kom

n.d.

Faïence / Faïence

Collection Keramis / Keramis collectie



44



46

15

La «Chambre des peintres de Delft»
De 'Delftse schilderskamer'



La «Chambre des peintres de Delft» désigne un atelier de décoration à la main regroupant initialement des peintres hollandais venus avec leurs modèles traditionnels importés de Delft et Maastricht.

En 1864-1866, les premiers Hollandais (Delft et Maastricht) arrivent à La Louvière. Ce serait le graveur Charles Mouzin qui aurait suggéré à Victor Boch cet appel de main d'œuvre étrangère. Ces créateurs révolutionnent la gamme de l'entreprise en réintroduisant les décors peints à la main. On parle dès lors de «Chambre des peintres de Delft». Comme pour les grès fins progressivement abandonnés, les «Delft» constituent un dédoublement de la gamme. Comme la production de vaisselle est simplifiée par une mécanisation accrue, ces objets, beaucoup plus artistiques, sont fortement appréciés. Cette bipolarisation, connue par ailleurs dans d'autres industries d'art, répond davantage aux besoins d'une clientèle bourgeoise récemment fortunée, qu'à une volonté de réintroduire l'art dans la production industrielle.

Les premiers peintres hollandais appartiennent à la même famille: les Heemskerck. Celle-ci nourrit l'entreprise de peintres sur faïence durant des décennies. Par exemple, Johannes Baptistus (1821-1880) arrive de Maastricht en 1870 avec son épouse et ses cinq enfants: Karel Johannes, Jan Antonius, Hendrikus Johannes, Marie Margaritha et Helena. Immédiatement, ces Hollandais se fondent à la population locale et initient des autochtones. On trouve ainsi des Bardiaux, Barbiaux, Debauque, Dupuis, Cambier, Garin, Tondeurs ou Pilette dans l'atelier de décoration. C'est d'ailleurs un local, Léopold Dupuis, qui est désigné chef de la décoration des Delft en 1880.

De 'Delftse schilderskamer' staat voor een atelier waar met de hand werd versierd. Oorspronkelijk was het de verzamelplaats van Hollandse schilders die hun traditionele modellen uit Delft en Maastricht importeerden.

In 1864-1866 komen de eerste Hollanders (Delft en Maastricht) aan in La Louvière. Naar verluidt zou etser Charles Mouzin deze buitenlandse hulp hebben gesuggereerd aan Victor Boch. Deze kunstenaars zorgen voor een revolutie in het bedrijfsaanbod door de handgeschilderde decors opnieuw te introduceren. Men spreekt vanaf dat moment over de 'Delftse schilderskamer'. Zoals gebeurde met de fijne keramiek die geleidelijk aan werd opgegeven, betekende dit 'Delfts porselein' een verdubbeling van het aanbod. Omdat de productie van aardewerk vereenvoudigd is door een verbeterde mechanisatie, werden deze objecten, die veel artistieker zijn, erg geapprecieerd. Deze polarisatie, die trouwens ook in andere artistieke industrieën te zien is, kwam eerder tegemoet aan de noden van de net rijk geworden burgerlijke klanten dan aan het verlangen om de kunst opnieuw in te voeren in de industriële productie.

De eerste Hollandse schilders behoren tot dezelfde familie met de naam Heemskerck. Deze voorziet het bedrijf van schilders op aardewerk gedurende decennia. Johannes Baptistus (1821-1880) komt bijvoorbeeld uit Maastricht in 1870 met zijn echtgenote en zijn vijf kinderen: Karel Johannes, Jan Antonius, Hendrikus Johannes, Marie Margaritha en Helena. Deze Hollanders mengen zich met de plaatselijke bevolking en wijden hen in. We vinden ook namen als Bardiaux, Barbiaux, Debauque, Dupuis, Cambier, Garin, Tondeurs of Pilette in het decoratieatelier. Het is trouwens een buurtbewoner, Léopold Dupuis, die wordt benoemd tot hoofd decoratie van het Delfts porselein in 1880.

La «Chambre des peintres de Delft» De 'Delftse schilderskamer'

47. Vase porte-pipes / Vaas gebruikt als pijpdruager

17^e siècle / 17^e eeuw

Faïence fine / Fijn faïence

Delft (Pays-Bas) / Delft (Nederland)

Collection S.R.I.W. / Collectie: S.R.I.W.

KAREL JOHANNES (fils) HEEMSKERK (1882-1904)

48. Vase porte-pipes / Pijpdruager

1875-1900

Faïence fine / Fijn faïence

Collection S.R.I.W. / Collectie: S.R.I.W.

49. Ensemble de vases / Stel vazen

1875-1900

Faïence fine / Fijn faïence

Collection S.R.I.W. et Collection Communauté
française de Belgique / Collectie: S.R.I.W. en
Franse Gemeenschap van België



49



47



48

Vase / Vaas

1870-1894

Faïence fine / Fijn faience

Collection S.R.I.W. / Collectie: S.R.I.W.



L'imitation des modèles anciens
De imitatie van oude modellen



Boch Keramis imite des modèles anciens pour satisfaire au goût éclectique de sa clientèle belge et étrangère.

Le XIX^e siècle est parfois appelé «Siècle de l'éclectisme» par les historiens de l'architecture. C'est également vrai pour la céramique belge industrielle. Chez Boch Keramis, la venue de peintres hollandais réactualise un style «Delft» emprunté aux XVII^e et XVIII^e siècles. Ces artistes arrivent vraisemblablement avec des modèles dans leurs valises. Le Delft connaît une véritable explosion. Certains décors sont peints à la chaîne tandis que de véritables chefs-d'œuvres sont réalisés pour des salons ou dans le cadre de commandes spéciales. L'entreprise ne se limite pas au Delft. Elle inscrit à son catalogue des imitations de formes et décors de Rouen du XVIII^e siècle ainsi que des copies de faïences italiennes de la Renaissance (majoliques). La manufacture réalise ces imitations d'après des œuvres vues dans des musées ou des échantillons de faible valeur qu'elle n'hésite pas à acquérir.

Enfin, c'est «l'Iznic» ou faïence persane qui représente le produit phare dans ce registre des copies. À qui étaient destinés ces produits luxueux ? Probablement à une clientèle bourgeoise belge en quête d'exotisme mais surtout à divers pays arabes et du Maghreb. En 1889, l'Égypte détient le record de vente pour l'Afrique. Il représente pratiquement 10% du volume des ventes en Europe ! Le Caire, Alexandrie, Tantah (Basse Égypte) disposent de points de vente. Boch possède aussi des agents commissionnaires en Tunisie (Tunis), en Turquie (Izmir, Istanbul) et au Liban (Beyrouth).

Boch Keramis imiteert antieke modellen om in te spelen op de smaak van zijn Belgische en buitenlandse klanten.

Architectuurhistorici noemen de XIX^{de} eeuw soms 'de eeuw van het eclecticisme'. Dat geldt ook voor de industriële Belgische keramiek. Bij Boch Keramis zorgde de komst van de Hollandse schilders voor een herleving van de 'Delftse' stijl uit de XVII^{de} en XVIII^{de} eeuw. Deze kunstenaars kwamen waar-schijnlijk ter plaatse met modellen in hun valiezen. Het Delfts porselein kent een explosieve groei. Sommige decors worden aan de lopende band geschilderd, maar er worden ook echte meesterwerken gemaakt voor beurzen of speciale bestellingen. Het bedrijf beperkt zich niet tot Delfts porselein. Vormen en decors van het Rouen van de XVIII^{de} eeuw maken ook deel uit van de catalogus, net als kopieën van Italiaans aardewerk uit de Renaissance (majolica). De fabriek maakt deze imitaties naar het voorbeeld van werken die in musea te zien zijn of via staaltjes van geringe waarde, die zonder aarzelen worden aangekocht.

Het product bij uitstek in dit register van kopieën is ongetwijfeld de 'Iznic' of het Perzisch aardewerk. Voor wie waren deze luxueuze producten bestemd ? Waarschijnlijk waren er klanten uit de Belgische bourgeoisie op zoek naar exotische producten, maar het ging vooral om klanten uit diverse Arabische landen en de Maghreb-landen. In 1889 ging het verkoopsrecord voor Afrika naar Egypte. Deze aanzienlijke som vertegenwoordigt nagenoeg 10% van het verkoops-volume in Europa ! Er zijn verkooppunten in Cairo, Alexandrië en Tantah (Laag-Egypte). Boch heeft ook verkoopsagenten in Tunesië (Tunis), Turkije (Izmir, Istanbul) en Libanon (Beiroet).

L'imitation des modèles anciens *De imitatie van oude modellen*

50. Plat ornemental / Decoratieve schotel

Fin 19^e - début 20^e siècle / Eind 19^e - Begin 20^e eeuw
Faïence fine / Fijn faïence
Collection Communauté française de Belgique /
Collectie: Franse Gemeenschap van België

51. Plat ornemental / Decoratieve schotel

Fin 19^e - début 20^e siècle / Eind 19^e - Begin 20^e eeuw
Faïence fine / Fijn faïence
Collection Communauté française de Belgique /
Collectie: Franse Gemeenschap van België

52. Vase / Vaas

Fin 19^e - début 20^e siècle / Eind 19^e - Begin 20^e eeuw
Faïence fine / Fijn faïence
Collection Communauté française de Belgique /
Collectie: Franse Gemeenschap van België

53. Assiette murale / Wandbord

18^e siècle / 18^e eeuw
Faïence stannifère / Tinhoudend faïence
Iznik (Turquie) / Iznik (Turkije)
Collection Communauté française de Belgique /
Collectie: Franse Gemeenschap van België

54. Lampe de mosquée / Moskeelamp

Fin 19^e siècle / Eind 19^e eeuw
Faïence fine / Fijn faïence
Collection S.R.I.W. / Collectie: S.R.I.W.

ERNEST TONDEUR (1865-1933)

55. Lampe de mosquée / Moskeelamp

Fin 19^e siècle / Eind 19^e eeuw
Faïence fine / Fijn faïence
Collection S.R.I.W. / Collectie: S.R.I.W.

56. Cache-pot / Sierbloempot

Fin 19^e siècle / Eind 19^e eeuw
Faïence fine / Fijn faïence
Collection S.R.I.W. / Collectie: S.R.I.W.

57. Pichet / Karafje

Circa 1900-1920
Faïence fine / Fijn faïence
Collection Communauté française de Belgique /
Collectie: Franse Gemeenschap van België

58. Vase / Vaas

Circa 1875-1900



55

Faïence fine / Fijn faïence
Collection S.R.I.W. / Collectie: S.R.I.W.

59. Vase «Médicis» / Vaas zgn. 'Médicis'

1894 (catalogue) / 1894 (catalogus)
Faïence fine / Fijn faïence
Collection Communauté française de Belgique /
Collectie: Franse Gemeenschap van België

ARNOLD LÉONARD DE MOL (1834-?)

60. Grand plat mural / Grote wandschotel

1887
Faïence fine / Fijn faïence
Collection S.R.I.W. / Collectie: S.R.I.W.

N. BARON HAVAL (?)

61. Plaquette ornementale / Decoratieve plaat

Circa 1900
Faïence fine / Fijn faïence
Collection Communauté française de Belgique /
Collectie: Franse Gemeenschap van België

62. Cache-pot / Sierbloempot

Circa 1900
Faïence fine / Fijn faïence
Collection S.R.I.W. / Collectie: S.R.I.W.

63. Albarello / Albarello

17^e siècle / 17^e eeuw

Faïence stannifère / Tinhoudend faïence
Italie / Italië

Collection Communauté française de Belgique /
Collectie: Franse Gemeenschap van België

64. Assiette ornementale / Decoratief bord

17^e siècle / 17^e eeuw

Faïence stannifère / Tinhoudend faïence
Italie / Italië

Collection Communauté française de Belgique /
Collectie: Franse Gemeenschap van België

65. Albarello / Albarello

17^e siècle / 17^e eeuw

Faïence stannifère / Tinhoudend faïence
Italie / Italië

Collection Communauté française de Belgique /
Collectie: Franse Gemeenschap van België

**HENDRIKUS JOHANNES HEEMSKERK
(1858-1897)**

**66. Plat ornemental à décor de Rouen /
Decoratieve schotel met Rouen decor**

Circa 1900

Faïence fine / Fijn faïence

Collection Communauté française de Belgique /
Collectie: Franse Gemeenschap van België

**67. Service à bière ou à cidre / Servies voor
bier of cider**

Circa 1900

Faïence fine / Fijn faïence

Collection Musée royal de Mariemont / Collectie:
Koninklijk Museum van Mariemont

68. Soupière / Soepterrine

Vers 1880-1885

Faïence fine / Fijn faïence

Collection Communauté française de Belgique /
Collectie: Franse Gemeenschap van België

**HENDRIKUS JOHANNES HEEMSKERK
(1858-1897)**

69. Boîte à épices / Specerijendoos

Vers 1880-1885

Faïence fine / Fijn faïence

Collection S.R.I.W. / Collectie: S.R.I.W.



La peinture sur faïence
Schilderen op aardewerk



70 (détail)

Le dernier quart du XIX^e siècle voit la peinture sur faïence s'imposer comme un genre en soi.

Récemment, tous les spécialistes de la céramique de la seconde moitié du XIX^e siècle se sont accordés pour dire que l'Impressionisme a aussi touché la peinture sur faïence. Dans quelques-unes des huit expositions impressionnistes (1874-1886), il apparaît que des plats peints ont été montrés à côté d'autres objets comme des éventails, par exemple. Le phénomène touche la Belgique, où la peinture sur faïence prend du galon dans le dernier quart du siècle. Chez Boch Keramis, des décors peints comme des tableaux sur plaques rondes ou carrées font leur apparition au sein de la «Chambre des peintres de Delft». Une artiste en particulier rivalise de talent dans ce domaine: Helena Heemskerck.

Les premières œuvres réalisées par le Français Charles Catteau chez Boch Keramis (vers 1906-1914) sont des scènes de nature impressionniste. La technique utilisée ici est celle de la peinture à la barbotine mêlée d'oxydes métalliques colorants. En peignant avec de la terre diluée et colorée, le décorateur travaille donc «en direct», exactement comme un peintre. La touche est parfois divisée (voir le plat «aux canards») comme celle d'un impressionniste. Elle paraît surtout totalement libre des contraintes habituelles qui délimitent les travaux des années 1870-1900.

Tijdens het laatste kwart van de XIX^e eeuw werd het schilderen op aardewerk een genre op zich.

Onlangs hebben de specialisten van keramiek uit de tweede helft van de XIX^{de} eeuw gezamenlijk erkend dat ook het schilderen op aardewerk de invloed van het Impressionisme heeft ondergaan. In enkele van de acht impressionistische tentoonstellingen (1874-1886) blijkt dat er beschilderde borden worden getoond naast andere objecten als waaiers. Het fenomeen waait ook over naar België, waar het schilderen op aardewerk in het laatste kwart van de eeuw opgang maakt. Bij Boch Keramis maken deze decors, die zijn geschilderd als schilderijen op ronde of vierkante platen, hun opwachting bij de 'Delftse Schilderskamer'. Eén kunstenaar in het bijzonder, Helena Heemskerck, blijkt erg getalenteerd voor dit soort werk.

De eerste realistische werken, gemaakt door de Fransman Charles Catteau bij Boch Keramis (omstreeks 1906-1914), tonen scènes die impressionistisch van aard zijn. De techniek die hier wordt gebruikt is die van verf met gietklei, gemengd met kleurende metaaloxides. Door te verven met verdunde en gekleurde aarde werkt de decorateur dus 'rechtstreeks', net als een schilder. De manier van schilderen is soms verdeeld (cf. de schotel 'met eenden') zoals bij een impressionist, en lijkt vooral vrij te zijn van de gebruikelijke beperkingen die de werken tijdens de jaren 1870-1900 inperken.

La peinture sur faïence *Schilderen op aardewerk*

70. Vase potiche / Vaas

1894 (catalogue) / 1894 (catalogus)

Faïence fine / Fijn faïence

Collection S.R.I.W. / Collectie: S.R.I.W.

HELENA HEEMSKERK (1863-?)

71. Vase / Vaas

1875-1900

Faïence fine / Fijn faïence

Collection S.R.I.W. / Collectie: S.R.I.W.

72. Plaque ornamentale / Decoratieve plaat

Circa 1880

Faïence fine / Fijn faïence

Collection Communauté française de Belgique /

Collectie: Franse Gemeenschap van België

73. Plaque ornamentale / Decoratieve plaat

Circa 1880

Faïence fine / Fijn faïence

Collection S.R.I.W. / Collectie: S.R.I.W.

HELENA HEEMSKERK (1863-?)

74. Plat décoratif / Decoratieve schotel

Circa 1880

Faïence fine / Fijn faïence

Collection S.R.I.W. / Collectie: S.R.I.W.

75. Plaque ornamentale / Decoratieve plaat

1875-1900

Faïence fine / Fijn faïence

Collection S.R.I.W. / Collectie: S.R.I.W.



74

GEORGES DE GEETERE (1859-1929)

ERNEST TONDEUR (1865-1933)

76. Plat ornamental / Decoratieve plaat

Circa 1889-1910

Faïence fine / Fijn faïence

Collection Musée royal de Mariemont / Collectie:

Koninklijk Museum van Mariemont

HELENA HEEMSKERK (1863-?)

77. Assiette décorative / Decoratief bord

1875-1900

Faïence fine / Fijn faïence

Collection Keramis / Keramis collectie

GEORGES DE GEETERE (1859-1929)

78. Plat ornamental / Decoratieve schotel

Circa 1889-1910

Faïence fine / Fijn faïence

Collection Keramis / Keramis collectie

ERNEST TONDEUR (1865-1933)

79. Vase balustre / Zuilvaas

1889-1910

Faïence fine / Fijn faïence

Collection S.R.I.W. / Collectie: S.R.I.W.

CHARLES CATTEAU (1880-1966)

80. Plat mural / Wandschotel

1910

Faïence fine / Fijn faïence

Collection Communauté française de Belgique /

Collectie: Franse Gemeenschap van België

DE BURGES (?-?)

81. Plat mural / Wandschotel

1890-1910

Faïence fine, peinture / Fijn faïence, verf

Collection Communauté française de Belgique /

Collectie: Franse Gemeenschap van België



80



Symbolisme et Art Nouveau
Symbolisme en Art Nouveau



Dès 1903, Boch Keramis inscrit l'Art Nouveau à son catalogue.

L'Exposition de Paris en 1900 est caractérisée par la diffusion de l'Art Nouveau sur le plan européen. Boch Keramis est présent avec un stand fastueux. Les grès cristallisés sont à l'honneur ainsi qu'un vase géant de deux mètres créé par le sculpteur symboliste Isidore De Rudder (collection du Musée des Beaux-arts de la Ville de Paris). Quelques collaborateurs de Boch Keramis sont distingués lors de cet événement. C'est une étape importante pour une entreprise qui doit rester à la page.

Ce succès incite l'entreprise à inscrire, dès 1903, des formes et des décors typiquement Art Nouveau à son catalogue dit «de fantaisie». Les deux composantes de l'Art Nouveau belge y apparaissent: une veine très ornementale assez commerciale et une autre symboliste, de lecture moins évidente. Ce développement d'une esthétique nouvelle coïncide avec les dernières grandes reconnaissances d'artistes peintres décorateurs comme Émile Diffloth, Georges De Geetere ou Théophile Fumière.

Vanaf 1903 maakt de Art Nouveau deel uit van de catalogus van Boch Keramis.

De tentoonstelling in Parijs van 1900 wordt gekenmerkt door de verspreiding van Art Nouveau op Europees vlak. Boch Keramis is er aanwezig met een weelderige stand. In de schijnwerpers staat het gekristalliseerd aardewerk, net als een reuzenvaas van twee meter, ontworpen door de symbolistische beeldhouwer Isidore De Rudder (collectie van het Museum van Schone Kunsten van de stad Parijs). Enkele medewerkers van Boch Keramis worden onderscheiden tijdens dit evenement. Het is een belangrijke stap voor een bedrijf dat bij moet blijven.

Dit succes zet het bedrijf aan om vanaf 1903 vormen en decors die typisch Art Nouveau zijn bij zijn zogeheten 'fantasiecatalogus' te voegen. De twee onderdelen van de Belgische Art Nouveau komen erin voor: een eerder commerciële, erg decoratieve tak en een symbolistische, die minder evident is. Deze ontwikkeling van een nieuwe esthetiek valt samen met de laatste grote erkenningen van schilders, kunstenaars en decorateurs als Émile Diffloth, Georges De Geetere of Théophile Fumière.



82

ÉMILE DIFFLOTH (1856-1933)

82. Tondo «L'or du Rhin» / Tondo zgn. 'L'or du Rhin'

1895-1900
Grès / Zandsteen
Collection Communauté française de Belgique /
Collectie: Franse Gemeenschap van België

ISIDORE DE RUDDER (1855-1943)

83. Zeeland / Zeeland

1903 (catalogue) / 1903 (catalogus)
Grès / Zandsteen
Collection privée / Privé collectie

ISIDORE DE RUDDER (1855-1943)

84. Marken / Marken

1903 (catalogue) / 1903 (catalogus)
Grès / Zandsteen
Collection privée (dépôt) / Privé collectie (bewaar-
geving)

85. Cache-pot / Sierbloempot

Circa 1900
Faïence fine / Fijn faience
Collection S.R.I.W. / Collectie: S.R.I.W.

ANNA BOCH (1848-1936)

86. Service aux devises / Servies met zinspreuken

1886
Faïence / Faience
Collection Ville de La Louvière / Collectie: Stad La
Louvière

87. Vase bouteille / Vaas in de vorm van een fles

1903
Faïence fine / Fijn faience
Collection privée / Privé collectie

ERNEST TONDEUR (1865-1933)

88. Vase bouteille / Vaas in de vorm van een fles

1903
Faïence fine / Fijn faience
Collection privée (dépôt) / Privé collectie (bewaar-
geving)

89. Vase bouteille / Vaas in de vorm van een fles

1903 (catalogue) / 1903 (catalogus)
Faïence fine / Fijn faience
Collection Communauté française de Belgique /
Collectie: Franse Gemeenschap van België

GEORGES DE GEETERE (1859-1929)

90. Plat / Schotel

Circa 1889-1910
Faïence fine / Fijn faience
Collection privée (dépôt) / Privé collectie (bewaar-
geving)

GEORGES DE GEETERE (1859-1929)

91. Plat ornemental / Decoratieve schotel

1889-1910
Faïence fine / Fijn faience
Collection Communauté française de Belgique /
Collectie: Franse Gemeenschap van België

92. Vase

1903 (catalogue) / 1903 (catalogus)
Grès / Grès / Zandsteen
Collection Keramis / Keramis collectie

JEAN HERAIN (1853-1924)

ERNEST TONDEUR (1865-1933)

93. Plaque ornementale

1885 (1903 catalogue) / 1885 (1903 catalogus)
Faïence fine / Fijn faience
Collection Communauté française de Belgique /
Collectie: Franse Gemeenschap van België



L'Interbellum
Het Interbellum



Les années 1920 à 1940 consacrent une figure de proue de l'Art Déco belge: Charles Catteau.

En 1925, «l'Exposition Internationale des Arts Décoratifs et Industriels Modernes de Paris» matérialise la renaissance des arts décoratifs en Europe. Boch Keramis brille à nouveau de sa présence. La véritable surprise est provoquée par les grès de Charles Catteau, créateur arrivé en 1907. Après avoir officié chez Boch Keramis comme «chef de la section décoration», celui-ci est en charge depuis 1920 d'un véritable «atelier de fantaisie» ou «atelier d'art» constitué autour de quelques créateurs et d'une trentaine de décoratrices. Tout en dirigeant l'atelier de création, Catteau enseigne depuis 1907 à l'École industrielle supérieure de La Louvière. C'est dans cette institution scolaire qu'il repère et forme ses proches collaborateurs.

Fort du succès qu'il rencontre à l'aube des années 1920 puis de l'écho de l'exposition parisienne, Charles Catteau réoriente totalement le catalogue des «articles de fantaisie» en le centrant sur les tendances contemporaines. Il ne s'agit pas uniquement de vases mais aussi des statuettes typiques de l'Art Déco. En revanche, la gamme de services de table est éclectique, du style néo-Louis XVI à l'Art Déco. En 1937, la faïencerie engage un autre décorateur français talentueux: Raymond-Henri Chevallier. Ce dernier prolonge l'esthétique Art Déco et réintroduit les grandes compositions murales décoratives que son prédécesseur avait abandonnées.

Tijdens de jaren 1920 tot 1940 komt een boegbeeld van de Belgische Art Deco in de belangstelling: Charles Catteau.

In 1925 belichaamt de 'Exposition Internationale des Arts Décoratifs et Industriels Modernes de Paris' ('internationale tentoonstelling van de decoratieve en moderne industriële kunst van Parijs') de heropleving van de decoratieve kunst in Europa. Boch Keramis blinkt opnieuw uit op deze tentoonstelling. De echte verrassing komt van het aardewerk van Charles Catteau, een ontwerper die er in 1907 was bijgekomen. Catteau begon bij Boch Keramis als 'hoofd van de decoratieafdeling', maar leidde vanaf 1920 een heus 'fantasieatelier' of 'kunstatelier', opgebouwd rond enkele ontwerpers en een dertigtal decorateurs. Naast zijn functie als chef van het creatief atelier, gaf Catteau ook sinds 1907 les aan de industriële Hogeschool van La Louvière. Het is in deze onderwijsinstelling dat hij zijn naaste medewerkers vindt en vormt.

Steunend op het succes dat hij ondervindt aan het begin van de jaren '20 en als een gevolg van de Parijse tentoonstelling, gooit Charles Catteau de catalogus 'fantasieobjecten' volledig om en concentreert hij zich op de hedendaagse trends. Het gaat niet louter om vazen maar ook om de typische Art Deco beeldjes. Het aanbod tafelvaatwerk aan de andere kant is eclectisch, met een stijl die gaat van neo-Louis XVI tot Art Deco. In 1937 neemt de aardewerkfabriek een andere getalenteerde Fransman in dienst, Raymond-Henri Chevallier. Deze laatste gaat verder op de esthetiek van Art Deco en herintroduceert de grote decoratieve muurcomposities die zijn voorloper had opgegeven.

L'Interbellum Het Interbellum

CATHERINE BARJANSKY

94. Danseuse / Danseres

Circa 1934
Faïence fine / Fijn faïence
Collection privée (dépôt) / Privé collectie (bewaar-
geving)

95. Ballerine / Ballerina

Circa 1931-1940
Faïence fine / Fijn faïence
Collection Communauté française de Belgique /
Collectie: Franse Gemeenschap van België

96. Statuette / Beeldje

Circa 1920-1925
Faïence fine / Fijn faïence
Collection Communauté française de Belgique /
Collectie: Franse Gemeenschap van België

CHARLES CATTEAU (1880-1966)

97. Vase aux «Cigognes» / Vaas met de 'Ooievaars'

n.d. (1925)
Faïence / Faïence
Collection Communauté française de Belgique /
Collectie: Franse Gemeenschap van België

98. Assiette ornementale / Decoratief bord

Circa 1937-1950
Faïence fine / Fijn faïence
Collection S.R.I.W. / Collectie: S.R.I.W.

CHARLES CATTEAU (1880-1966)

99. Plat ornemental / Decoratieve schotel

Après 1924 / Na 1924
Faïence fine / Fijn faïence
Collection Keramis / Keramis collectie

CHARLES CATTEAU (1880-1966)

100. Plat / Schotel

1937
Faïence / Faïence
Collection S.R.I.W. / Collectie: S.R.I.W.

CHARLES CATTEAU (1880-1966)

101. Grand vase «géométrique» / Grote 'geometrische' vaas

1929-1930
Faïence / Faïence
Collection S.R.I.W. / Collectie: S.R.I.W.

102. Vase aux losanges / Vaas met ruiten

Circa 1925
Faïence / Faïence
Collection Province de Hainaut / Collectie: Provin-
cie Henegouwen

103. Vase / Vaas

1935
Faïence / Faïence
Collection S.R.I.W. / Collectie: S.R.I.W.

CHARLES CATTEAU (1880-1966)

104. Vase «Corneilles» (dénomination originale) / Vaas zgn. 'Corneilles' (oorspronkelijke naam)

1930
Grès / Zandsteen
Collection S.R.I.W. / Collectie: S.R.I.W.



104

CHARLES CATTEAU (1880-1966)

105. Vase / Vaas

1932
Grès / Zandsteen
Collection S.R.I.W.

HENRY HEEMSKERK (1886-1953)

106. Vase «Élans» (dénomination originale) / Vaas zgn. 'Élans' (oorspronkelijke naam)

1939
Faïence / Faïence
Collection S.R.I.W. / Collectie: S.R.I.W.



105

107. Vase / Vaas

Avant 1920 / Voor 1920

Grès / Zandsteen

Collection S.R.I.W. / Collectie: S.R.I.W.

108. Soupière forme *Hastière* / Soepterrine met vorm zgn. *Hastière*

Circa 1925

Faïence / Faience

Collection Communauté française de Belgique /
Collectie: Franse Gemeenschap van België



109

LÉON LAMBILLOTTE (1908-1980)

**109. Plat mural sur le thème des sports /
Wandschotel met als decoratief thema sport**

1930-1935

Faïence fine / Fijn faïence

Collection Communauté française de Belgique /
Collectie: Franse Gemeenschap van België

PHILIPPE WOLFERS (1858-1929)

**110. Tasse service *Gioconda* / Kopje servies
*Gioconda***

1925

Faïence / Faience

Collection Musée royal de Mariemont / Collectie:
Koninklijk Museum van Mariemont

MAURICE DUFRÈNE (1876-1955)

111. Vase / Vaas

1923

Faïence fine / Fijn faïence

Collection S.R.I.W. / Collectie: S.R.I.W.



111

Les «Trente Glorieuses» De 'Glorieuze Dertig'



Les produits Boch Keramis exposés dans le Pavillon des Arts du Feu à l'exposition universelle de Bruxelles en 1958.

De la Libération à la crise pétrolière de 1973, les pays industrialisés connaissent une croissance économique sans précédent.

C'est une période de plein emploi durant laquelle naît notre société des loisirs. Le pouvoir d'achat des Belges augmente, la vaisselle de luxe se popularise comme jamais auparavant. Catteau quitte la manufacture en 1950, Chevallier en 1954. L'Art Déco tardif bien présent dans la production ne correspond plus aux attentes de la société belge.

En 1952 déjà, Boch Keramis s'alloue les services d'un « conseiller artistique » supplémentaire. C'est un élève de Catteau, Ernest D'Hossche, entré très jeune à la faïencerie (en 1926). Il incarne le renouveau du catalogue Boch Keramis avec une gamme « atelier d'art » (1946-1948) très (voire trop) expérimentale.

D'Hossche possède deux personnalités artistiques cependant conciliables. D'une part, celle du « Studio Potter », un céramiste d'art d'un nouveau genre, qui développe, dans l'intimité de son atelier privé, une œuvre personnelle montrée dans des galeries d'art. D'autre part, celle de l'esthéticien industriel qui crée une vaisselle de table contemporaine et des objets de fantaisie, symbolisant le progrès et les idées d'une société nouvelle. D'Hossche va proposer de nombreux vases aux formes organiques et aux couleurs acidulées typiques de l'esprit de l'Exposition de Bruxelles de 1958. Dès 1949, Boch Keramis augmente sa production de sanitaires (Vitribo) et utilise l'année suivante la marque « Keralux » pour sa vaisselle. Cette dénomination colle aux intentions de démocratisation et à l'accès des masses à un confort domestique. Un design de la table, introduit dans les années 1930, trouve son plein épanouissement durant les « Trente glorieuses ».

Van de bevrijding tot de oliecrisis van 1973 kennen de geïndustrialiseerde landen een economische groei zonder weerga.

Tijdens deze periode van ongebreidelde tewerkstelling komt onze vrijetijdsmaatschappij tot stand. De koopkracht van de Belgen groeit, het luxe vaatwerk wordt meer dan ooit gepopulariseerd. Catteau verlaat de fabriek in 1950, Chevallier in 1954. De late Art Deco, die duidelijk aanwezig is in de productie, komt niet meer tegemoet aan de verwachtingen van de Belgische maatschappij.

Al in 1952 doet Boch Keramis een beroep op de diensten van een extra 'artistiek adviseur'. Het gaat om een leerling van Catteau, Ernest D'Hossche, die al erg jong met aardewerk is begonnen (in 1926). Hij bezorgt de catalogus van Boch Keramis een nieuw elan met een erg (en zelfs te) experimenteel aanbod uit het 'kunstatelier' (1946-1948).

D'Hossche heeft twee artistieke persoonlijkheden die toch verenigbaar zijn: aan de ene kant is er de keramist van 'Studio Potter' van de nieuwe soort, een kunstenaar die in de intimiteit van zijn privéatelier een persoonlijk oeuvre ontwikkelt dat in kunstgalerijen wordt tentoongesteld; aan de andere is er de industriële estheticus die hedendaags vaatwerk en fantasieobjecten ontwerpt waarmee vorm wordt gegeven aan de vooruitgang en de ideeën van een nieuwe maatschappij. D'Hossche stelt diverse vazen met organische vormen en in zuurstokkleuren voor die de geest van de Tentoonstelling in Brussel van 1958 kenmerken. Vanaf 1949 vergroot Boch Keramis zijn productie van sanitair (Vitribo) en gebruikt vanaf het daaropvolgende jaar het merk 'Keralux' voor zijn vaatwerk. Deze benaming past bij de intenties om huiselijk comfort te democratiseren en tot bij de massa te brengen. Het tafeldesign, dat in de jaren '30 werd geïntroduceerd, komt tot volle bloei tijdens de Glorieuze Dertig.

Les «Trente Glorieuses» De 'Glorieuze Dertig'

RAYMOND-HENRI CHEVALLIER (1900-1959)

112. Vase aux satyres / Vaas met saters

Circa 1937-1954

Faïence / Faience

Collection privée (dépôt) / Privé collectie (bewaar-geving)

RAYMOND-HENRI CHEVALLIER (1900-1959)

113. Plat mural / Wandschotel

1948-1950

Faïence fine / Fijn faience

Collection Communauté française de Belgique /
Collectie: Franse Gemeenschap van België

RAYMOND-HENRI CHEVALLIER (1900-1959)

114. Plat mural «Les éléments» / Wandschotel zgn. 'Les éléments'

Circa 1949

Faïence fine / Fijn faience

Collection Communauté française de Belgique /
Collectie: Franse Gemeenschap van België



114

RAYMOND-HENRI CHEVALLIER (1900-1959)

115. Vase / Vaas

Circa 1950

Faïence / Faience

Collection privée (dépôt) / Privé collectie (bewaar-geving)

RAYMOND-HENRI CHEVALLIER (1900-1959)

116. Frise murale «Le Feu» / Muurfries

Circa 1948

Faïence / Faience

Collection privée (dépôt) / Privé collectie (bewaar-geving)



112

RAYMOND-HENRI CHEVALLIER (1900-1959)

117. Assiette aux biches / Bord met de hinden

Circa 1937-1954

Faïence / Faience

Collection privée (dépôt) / Privé collectie (bewaar-geving)

RAYMOND-HENRI CHEVALLIER (1900-1959)

118. Vase aux cavaliers / Vaas met de ruiters

Circa 1937-1954

Faïence / Faience

Collection privée (dépôt) / Privé collectie (bewaar-geving)

119. Ensemble de vases / Stel vazen

Circa 1937-1954

Faïence / Faience

Collection privée (dépôt) / Privé collectie (bewaar-geving)

RAYMOND-HENRI CHEVALLIER (1900-1959)

120. Frise murale «L'Alimentation» / Muurfries

Circa 1937-1954

Faïence / Faience

Collection Province de Hainaut / Collectie: Provincie Henegouwen

PIERRE CAILLE (1912-1996)

121. Assiettes ornementales / Decoratieve borden

1937 (exposition) / 1937 (tentoonstelling)

Faïence fine / Fijn faience

Collection privée / Privé collectie

PIERRE CAILLE (1912-1996)

122. Amazone (bouteille à liqueur) / Amazone (fles voor likeur)

Circa 1950

Grès / Zandsteen

Collection Province de Hainaut / Collectie: Provincie Henegouwen

ERNEST D'HOSSCHE (1912-1978)

123. Carrousel / Carrousel

1946-1948 (catalogue) / 1946-1948 (catalogus)

Grès / Zandsteen

Collection Province de Hainaut / Collectie: Provincie Henegouwen

ERNEST D'HOSSCHE (1912-1978)

124. Coupe / Kelk

1946-1948 (catalogue) / 1946-1948 (catalogus)

Grès / Zandsteen

Collection privée (dépôt) / Privé collectie (bewaargeving)

ERNEST D'HOSSCHE (1912-1978)

125. Coupe / Kelk

1946-1948 (catalogue) / 1946-1948 (catalogus)

Grès / Zandsteen

Collection privée (dépôt) / Privé collectie (bewaargeving)

ERNEST D'HOSSCHE (1912-1978)

126. Vase aux hippocampes / Vaas met zeepaardjes

1946-1948 (catalogue) / 1946-1948 (catalogus)

Zandsteen

Collection privée (dépôt) / Privé collectie (bewaargeving)

ERNEST D'HOSSCHE (1912-1978)

127. Plat aux hippocampes / Schotel met de zeepaardjes

1946-1948 (catalogue) / 1946-1948 (catalogus)

Grès / Zandsteen

Collection Keramis / Keramis collectie

ERNEST D'HOSSCHE (1912-1978)

128. Pichet / Karafje

Circa 1960

Grès / Zandsteen

Collection privée (dépôt) / Privé collectie (bewaargeving)

ERNEST D'HOSSCHE (1912-1978)

129. Vase / Vaas

1950-1960

Grès / Zandsteen

Collection privée (dépôt) / Privé collectie (bewaargeving)

ERNEST D'HOSSCHE (1912-1978)

130. Sans titre - Nature morte / Zonder titel - Stilleven (pièce unique) / (uniek stuk)

1960-1969

Grès / Zandsteen

Collection Keramis / Keramis collectie

ERNEST D'HOSSCHE (1912-1978)

131. Plat aux biches / Schotel met de hinden

1946-1948

Grès / Zandsteen

Collection privée (dépôt) / Privé collectie (bewaargeving)

ERNEST D'HOSSCHE (1912-1978)

132. Plat ornemental / Decoratieve schotel

1946-1948

Grès / Zandsteen

Collection Communauté française de Belgique / Collectie: Franse Gemeenschap van België

ERNEST D'HOSSCHE (1912-1978)

134. Plat décoratif / Decoratieve schotel

Circa 1955-1960

Grès / Zandsteen

Collection Musée royal de Mariemont / Collectie: Koninklijk Museum van Mariemont



Un «design» de la table
'Tafeldesign'





Un « design » de la table Tafeldesign

135. Service *Saturn* / Servies *Saturn*

1958

Faïence / Faience

Collection privée / Privé collectie

136. Service *Séduction* / Servies *Séduction*

1957

Faïence / Faience

Collection privée / Privé collectie

137. Service à café « Canard » / Koffieservies zgn. 'Canard'

Circa 1965

Faïence / Faience

Collection privée / Privé collectie

138. Tasses et assiettes à dessert *Séduction* / Kopjes en dessertbordjes van het servies *Séduction*

1957

Faïence / Faience

Collection privée / Privé collectie

139. Vide-poches *Keralux* / Asbak *Keralux*

Circa 1960

Faïence / Faience

Collection privée / Privé collectie

RENÉ PICRY (1911-1979)

140. Ensemble de tasses et cafetières / Stel kopjes en koffiekannen

1970-1975

Faïence / Faience

Keramis collectie en privé collectie (bewaargeving)

CHRISTOPHE COPPENS

141. Tasses / Kopjes

1999

Faïence / Faience

Collection privée (dépôt) / Privé collectie (bewaargeving)

GLENN BAXTER, RAYMOND PEYNET et QUENTIN BLAKE

142. Planches à tartiner / Broodplank

2003

Faïence / Faience

Collection privée (dépôt) / Privé collectie (bewaargeving)

BART LENS (Lens °Ass architectes)

143. Kitchen Concept pour Obumex / Kitchen Concept voor Obumex

2006

Faïence / Faience

Collection privée / Privé collectie

PIETER STOCKMANS

144. Service *Veni* / Servies *Veni*

1998

Faïence / Faience

Collection privée (dépôt) / Privé collectie (bewaargeving)

LUCILE SOUFFLET

145. Tasses *Lucile* / Kopjes zgn. *Lucile*

2006

Faïence / Faience

Collection privée (dépôt) / Privé collectie (bewaargeving)

141



145

NEDDA EL-ASMAR

146. Petit-déjeuner / Ontbijt servies

2006

Faïence / Faience

Collection privée (dépôt) / Privé collectie (bewaar-geving)

ERNEST D'HOSSCHE (1912-1978)

147. Les richesses du Hainaut / 'Les richesses du Hainaut'

1957

Grès émaillé / Geglazuurd zandsteen

Œuvre *in situ*, Gare de La Louvière Centre / Bevind zich *in situ*, station van La Louvière Centre

148. Vase / Vaas

Circa 1940-1960

Faïence / Faience

Collection S.R.I.W. / Collectie: S.R.I.W.

149. Porte-pendule / Klokdruager

1955-1965

Faïence fine / Fijn faience

Collection Communauté française de Belgique / Collectie: Franse Gemeenschap van België

150. Vase au lama / Vaas met de lama

1955-1965

Faïence fine / Fijn faience

Collection Communauté française de Belgique / Collectie: Franse Gemeenschap van België

151. Vase / Vaas

Circa 1955-1960

Faïence / Faience

Collection Communauté française de Belgique / Collectie: Franse Gemeenschap van België

152. Vase / Vaas

Circa 1955-1960

Faïence / Faience

Collection Communauté française de Belgique / Collectie: Franse Gemeenschap van België

153. Présentoir et cruche Studio d'Art, décor Tolède / Schenkkan en staander, Studio d'Art, Tolède decor

1961

Faïence / Faience

Collection privée / Privé collectie

ERNEST D'HOSSCHE (1912-1978)

154. Vierge à l'Enfant / Madonna met kind

1960-1965

Grès / Zandsteen

Collection Province de Hainaut / Collectie: Provincie Henegouwen

155. Pièces de fantaisie / Fantasieobjecten

Circa 1955

Faïence / Faience

Collection privée (dépôt) / Privé collectie (bewaar-geving)

ANTONINO SPOTO, CAROLINE ANDRIN et HUGO MEERT

156. «Hommage au travail» / 'Hommage au travail'

2010

Métal et faïence / Metaal en faience

Collection Keramis / Keramis collectie

VÉRONIQUE VERCHEVAL

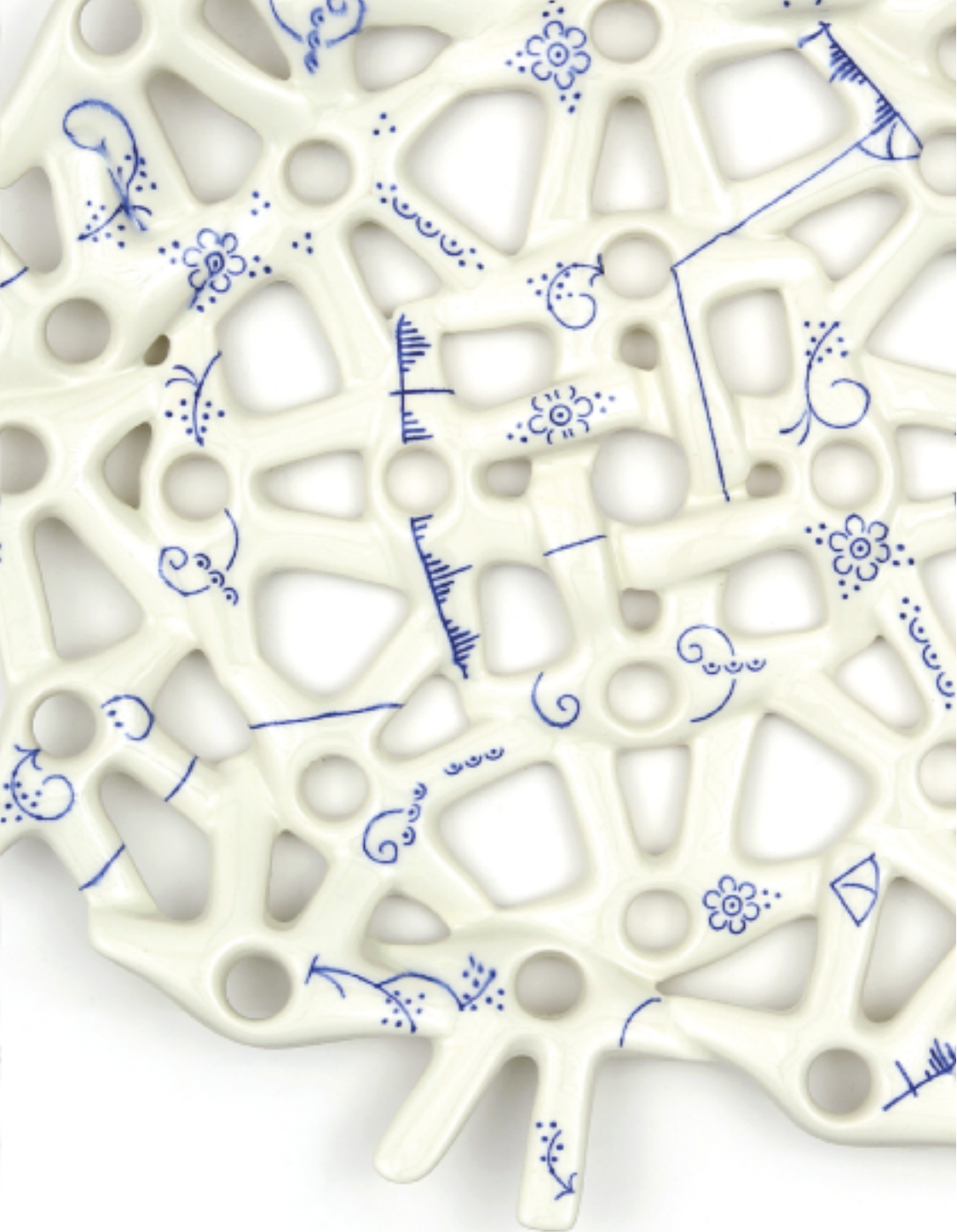
157. Photographie / Foto

1985

158. Photographie four-bouteilles / Foto van de oude ovens



147



9782930469379

PLU 815



Wallonie

